

Ο ρόλος του παιχνιδιού

Μια δραστηριότητα που μας συνοδεύει από την αρχή της ζωής μας, μέχρι... και το τέλος της, είναι το παιχνίδι. Το παιχνίδι που σε κάθε ηλικία έχει διαφορετική μορφή και έκφραση, αλλά πάντα πολύ σημαντική συνεισφορά στην ψυχοσωματική μας ανάπτυξη και στην ψυχική μας υγεία.

Ξεκινάμε από το βρεφικό παιχνίδι, που στόχο έχει την ωρίμανση του Κεντρικού Νευρικού Συστήματος (παρακολούθηση και δραγμός αντικειμένων) από τη μια και από την άλλη την ψυχοσεξουαλική ωρίμανση μέσα από την επαφή με το άμεσο περιβάλλον (γονείς και σημαντικοί άλλοι). Το παιδικό παιχνίδι (pretend play) ως τρόπος αντιγραφής, επανάληψης συμπεριφορών των μεγαλύτερων (ψεύτικα εργαλεία, κούκλες, μαγειρική, πόλεμος κτλ). Ως ένας τρόπος δηλαδή για να ταυτιστεί το παιδί με τους γονείς του, με το φύλο του. Να 'προβάρει' συμπεριφορές, σύμφωνα πάντα με τα πρότυπα που ισχύουν στη οικογένειά του, ώστε να μάθει να προσαρμόζεται στον κόσμο γύρω του και να διεκδικήσει αργότερα την θέση που του αναλογεί στην κοινωνία.

Στην παιδική ηλικία, περισσότερο ίσως από οποιαδήποτε άλλη ηλικία, το παιχνίδι παίρνει φανερά τον ρόλο της αποσυμπίεσης και της ανακούφισης των παιδιών από πράγματα που τους ενοχλούν, τους καταπιέζουν ή τους τραυματίζουν. Για παράδειγμα, ένα παιδί που αισθάνεται αδύναμο, ή έχει υποστεί καταπίεση με χρήση απειλών και εκφοβισμού, μπορεί να αρέσκει να παίζει πολεμικά παιχνίδια και να φαντασιώνεται ότι 'τους νικάει όλους'. Γι' αυτό λέμε ότι ο καλύτερος τρόπος να καταλάβουμε πως νιώθει ένα παιδί, είναι να το παρατηρήσουμε όταν παίζει. Το παιχνίδι είναι επίσης δημιουργία. Η ζωγραφική, οι πλαστελίνες, οι διάφορες χειροτεχνίες μπορούν να μας δείξουν πολλά για τον ψυχικό κόσμο του παιδιού. Από τα χρώματα που χρησιμοποιούν, τον τρόπο που κρατούν το μολύβι, μέχρι τον τρόπο που πλησιάζει κάθε τέτοια δραστηριότητα. Γενικά, τίποτα δεν είναι τυχαίο και το κάθε τι έχει την διαγνωστική του σημασία.

Στην εφηβεία τώρα, ο έφηβος αρχίζει να απαρνείται το παιδικό παιχνίδι. Η αλήθεια είναι βέβαια ότι αυτό που μοιάζει να είναι αυταπάτηση, στην ουσία είναι μια υποκατάσταση, σύμφωνα με τον Φρόυντ. Ο έφηβος αποφεύγει τα αντικείμενα της πραγματικότητας και προσφεύγει στην φαντασία, σε αυτό δηλαδή που λέμε 'ονειροπόληση'. Η φαντασίωση αποκτά κεντρικό ρόλο (φαντασιώσεις επιτυχίας, φαντασιώσεις με το άλλο φύλο και άλλες), χωρίς αυτό όμως να σημαίνει ότι απαρνείται πλήρως τα 'παιδικά' παιχνίδια, εφόσον αυτά είναι αποδεκτά από τους γύρω.

Και στην ενήλικη ζωή όμως, το παιχνίδι βρίσκεται καθημερινά στη ζωή μας με φανερούς ή όχι τρόπους. Μετασχηματίζεται ως ένας αποδεκτός τρόπος να εκφράζουμε συναισθήματα, τάσεις και απωθημένες επιθυμίες, μέσω καλυμμένων τρόπων. Τα αθλήματα,

για παράδειγμα, είναι ένας τρόπος να εκφράζονται η επιθετικότητα, ο ανταγωνισμός, ο θυμός, με κοινωνικά αποδεκτό τρόπο. Μήπως ο χορός, η ζωγραφική ή η ποίηση δεν είναι παιχνίδια στα χέρια των ενηλίκων; Μήπως όταν δημιουργούμε, ή ακόμα καλύτερα, για να δημιουργήσουμε δεν πρέπει να αναζητήσουμε το παιδί που κρύβεται μέσα μας;

Με όλα τα παραπάνω, καταλαβαίνουμε την αξία του παιχνιδιού στην ζωή μας και τη συμβολή του στην ανάπτυξη μας και στην ευτυχία μας. Ακόμα περισσότερο όμως πρέπει να καταλάβουμε και σαν γονείς την τεράστια σημασία που έχει στην παιδική ζωή. Τα εκπαιδευτικό σύστημα στη χώρα μας, θα έπρεπε να δίνει έμφαση στο σχολικό πρόγραμμα σε δραστηριότητες που να ενθαρρύνουν τα παιδιά να παίζουν και να δημιουργούν, παρά να αποστηθίζουν και να εξετάζονται, σε γνώσεις ξερές και άχρωμες. Αυτό πολλές φορές έχει σαν αποτέλεσμα τα παιδιά να καταλήγουν να μισούν το σχολείο και ακόμα χειρότερα, την μάθηση γενικότερα. Δεν είναι τυχαίο ότι το αγαπημένο μάθημα των περισσότερων παιδιών είναι το διάλλειμμα...

15/07/2014

Λεωνίδας Αυγούλης
Ψυχολόγος - Παιδοψυχολόγος